

3.7.2025

YVV/1247/2025

Oikeusministeriö

Ihmiskaupan vastaisen työn koordinaatio

Ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman valmistelu: lapset ja nuoret ihmiskaupan uhreina sekä ihmiskaupan uhrien lapset

Osana ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman 2021–2023 päivittämistä yhdenvertaisuusvaltuutettu kansallisena ihmiskaupparaportoitijana oli kuultavana lapsia ja nuoria ihmiskaupan uhreina sekä ihmiskaupan uhrien lapsia koskien. Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää kutsusta asiantuntijakuulemiseen sekä toimittaa kuulemisessa esitettyjen näkemysten ohelle tämän lausunnon.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on toimintaohjelman 2021–2023 toteutumisesta teke-mässään muistiossa nostanut esiin haavoittuvassa asemassa olevien ja vaikeasti tavoitettavien ihmiskaupan uhrien huomioimisen seuraavan toimintaohjelman laa-timisessa. Valtuutettu pitää tärkeänä lasten ja nuorten nostamista toimintaohjel-maan ja toivoo, että eri vähemmistöryhmät, kuten vammaiset henkilöt, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ihmiskaupan uh-rit, sekä ilman oleskelulupaa olevat uhrit huomioidaan toimintaohjelman päivityk-sessä.

Tilannekuva ja viimeaikainen kehitys

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tilannekuva lapsista ja nuorista ihmiskaupan uhreina pohjaa valtuutetun 2024 julkaisemaan [Lapsi ihmiskaupan kohteena -selvitykseen](#) sekä valtuutetun työssään tekemiin havaintoihin. Selvityksessä esitetyistä suosituk-sista on poimittu tähän lausuntoon vain osa; myös muut suositukset ovat edelleen ajankohtaisia.

Lapsi ihmiskaupan kohteena -selvityksessä tuomiokäytännöt paljastuivat epäyhte-näisiksi. Selvitysaineisto koostui vuosilta 2012–2024 käräjä- ja hovioikeuksista ke-rättyihin ihmiskaupparikoksesta annettuihin tuomioihin, joita oli 25. Syytteitä oli

nostettu 35, ja lapsiasianomistajia oli 21. Lähes puolet selvitysaineiston syytteistä hylättiin riittämättömän näytön tai tunnusmerkistön tulkintaan liittyvien kysymysten takia. Selvitys osoitti, että rikoslaki ei tarjoa lapsille riittävää suojaa ihmiskaupassa tapahtuvalta hyväksikäytöltä. Tunnusmerkistöjen tulkinnassa on vahvistettava lapsilähtöisyyttä, ja ammattilaisia on koulutettava lasten haavoittuvuuden tunnistamiseksi.

Lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta saatava tieto on hajanaista. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä julkaisee asiakkaistaan kattavat vuositilastot, ja kaikista sinne ohjatuista henkilöistä on saatavilla tietoa auttamisjärjestelmältä. Suurin osa auttamisjärjestelmään ohjatuista lapsista on ulkomaalaisia. Suomalaisia lapsia ohjautuu Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään verraten vähän. Neliapilajärjestöt koostavat kohtaamistaan ihmiskaupan uhreista vuosittain tilastot.

Suomalaisia ja Suomessa pysyvästi asuvia lapsia tulee tunnistetuksi rikosprosessin kautta. Tätä tietoa ei kerätä ja julkaista säännönmukaisesti. Muissa viranomaisten ja järjestöjen tarjoamissa palveluissa – kuten sosiaali- ja terveystalvet, koulut, lastensuojelu - kohdataan lapsia ja nuoria, jotka ovat joutuneet ihmiskaupan uhreiksi ja ihmiskaupan uhrien lapsia. Heidän tunnistamisestaan ei ole saatavilla tietoa, sillä sitä ei säännönmukaisesti kerätä. Kokonaiskuva lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta on siten vajaa.

Lanzarote-komitea, GRETA ja Lapsen oikeuksien komitea ovat edellyttäneet Suomea kehittämään tiedonkeruuta lapsiin liittyvästä hyväksikäytöstä ja ihmiskaupasta. Viranomaisten keräämä tieto lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta ja hyväksikäytöstä, kuten seksuaaliväkivallasta, on puutteellista. Lapset ovat myös keskenään eri tilanteissa: esimerkiksi alaikäiset yksin tulleet turvapaikanhakijat, vammaiset lapset, syrjinnän tai syrjäytymisen riskissä olevat lapset, erilaisista terveyden- tai mielenterveyden haasteista kärsivät lapset sekä sijaishuollossa olevat lapset voivat olla haavoittuvassa asemassa hyväksikäytölle.

Viimeaikaisen kehityksen osalta yhdenvertaisuusvaltuutettu haluaa nostaa esiin ulkomaalaisten oikeuksien heikennykset sekä sosiaaliturvan leikkaukset. Ulkomailain muutokset tulevat todennäköisesti lisäämään vailla oleskelulupaa Suomessa oleskelevien, myös lasten ja lapsiperheiden, määrää. Sosiaaliturvan leikkaukset osuvat myös lapsiperheisiin. Nämä oikeuksien ja tukien heikennykset altistavat hyvin mahdollisesti ihmisiä lisääntyvälle hyväksikäytön riskille.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositukset

Lapsiin kohdistuvan ihmiskaupan ehkäisemiseksi ja ihmiskaupan tunnistamiseksi tarvitaan sekä lainsäädännöllisiä ja rakenteellisia toimia että osaamisen ja tietoisuuden laajentamista ihmiskaupasta lasten parissa työskenteleville tahoille. Matkailan kynnyksen (järjestö)palveluilla voidaan tavoittaa lapsia ja nuoria. Tämä edellyttää järjestöjen toiminnan varmistamista riittävällä ja pitkäjänteisellä rahoituksella.

Nykyisessä hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja rakenteiden vahvistamisessa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että väkivaltatyön rakenteiden vahvistamiseksi tarvitaan oikeudellisesti velvoittavaa lainsäädäntöä. Tämän niin sanotun rakennelain avulla varmistettaisiin lain tasolla hyvinvointialueiden ja kuntien roolit ja vastuut. Tärkeää olisi turvata järjestöjen asema väkivallan vastaisessa työssä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että kunnissa ja hyvinvointialueilla tehtävään väkivaltatyön koordinaatioon sisällytetään myös ihmiskaupan vastainen työ.

Ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman ohella ihmiskauppaa ja muuta hyväksikäyttöä ehkäisevät toimet on huomioitava lapsia koskevissa politiikkatoimissa sekä rakenteissa, kuten lastensuojelulakia uudistettaessa. Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä sukupuolisensitiivisesti ja intersektionaalisesti sekä arvioitava, miten kyseinen toimi tai muutos vaikuttaa haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin.

Lapsi ihmiskaupan kohteena -selvityksessä sekä ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman 2021–2023 toteutumista koskeneessa muistiossa yhdenvertaisuusvaltuutettu on antanut muun muassa seuraavat suositukset:

Rikosvastuu:

- Alaikäisen jouduttua kaupallistetun seksuaaliväkivallan kohteeksi syyte tulee nostaa törkeästä ihmiskaupparikoksesta.
- Kaupallistetussa seksuaaliväkivallassa on päätekijöiden lisäksi saatettava rikosvastuuseen yksittäiset seksiä ostaneet henkilöt.
- Poliiseja, syyttäjiä, tuomareita ja oikeudellisia avustajia on koulutettava lapsen haavoittuvuuden tunnistamisesta ja sen huomioon ottamisesta ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöjä sovellettaessa.

Auttaminen sekä sosiaali- ja terveystalvet:

- Sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstölle on laadittava koulutuskonaisuus lapsia koskevasta hyväksikäytöstä ja ihmiskaupasta.

- Lastensuojelua sekä muita lasten ja nuorten parissa toimivia ammatilaisia on koulutettava ihmiskaupan muodoista, huomioiden hyväksikäytön ja väkivallan sukupuolistuneisuus sekä ilmiön moninaisuus.
- Lapsiin liittyvien väkivaltailmiöiden vastaisissa toimissa on otettava nykyistä paremmin huomioon ihmiskauppa ja muu sen kaltainen hyväksikäyttö.

Ulkomaalaiset ihmiskaupan uhrit:

- Lukuisten ulkomaalaisten oikeuksia ja asemaa heikentävien lakimuutosten vaikutukset ihmiskaupan uhreihin on selvitettävä, huomioiden Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset. Ulkomaalaisten ihmiskaupan uhrien oikeuksien täysimääräinen toteutuminen on turvattava ja painotettava ihmiskaupan tehokasta ennaltaehkäisyä.
- Ulkomaalaislain muutosten lapsivaikutukset on arvioitava.

Yksikönpäällikkö,
vt. yhdenvertaisuusvaltuutettu

Tiina Valonen

Erityisasiantuntija

Anni Valovirta

Jakelu

Venla Roth; Aino Pennanen